

JARDUERA: XAGUXATAR PARKEA

HARTZAILEAK: LEHEN HEZKUNTZA 5 eta 6 mailak.

DENBORA: 45 min.

HELBURUAK:

- Xaguxatarren biologia ezagutzea: habitata, ohiturak, elikadura, hibernazioa, espezieen dibertsitatea.
- Xaguxatarren mundura hurbiltzea eta beraietaz daukaten irudi negatiboa baztertzea.
- Ugaztun honek bere inguruan eta gizakiarengan dituen onurak ezagutzea eta baloratzea.
- Animaliak, natura eta ingurumenarekiko errespetuzko jarrera bultzatzea.
- Izarraitzen bizi diren xaguxatar espezieak ezagutzea.

EDUKIAK:

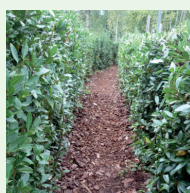
• Xaguxatarrak: ezaugarriak	• Bitxikeriak
• Bizilekua	• Hibernazioa
• Elikadura	• Xaguxatarren gaur egungo egoera
• Ugalketa	• Xaguxatarrak babesteko neurriak

METODOLOGIA:

- Bisitaldian, Xaguxatar parkeko bost gune ezberdinetan oinarrituz, Izarraitz mendigunean bizi diren lau xaguxatar espezieren bereizgarriak landuko dira: hauen ohiturak, bizilekuak, elikadura, beraien mehatxuak... Ondoren, taldean eztabaidatuko dugu zer egin dezakegun xaguxatarrak babesteko. Amaitzeko, aholkuak emango zaizkie bakoitzak egin ditzaken gauza sinpleak azpimarratuz.

ENBOR
BERTIKALEN
BARATZA

LABERINTOA

XAGUXATAR
HORMA

INTSEKTUEN
HOTELA

EGONGUNE
ALTERNATIBOA

JARDUERA: XAGUXATAR PARKEA

GIDOIA:

• Xaguxatarrak: Ezaugarriak

Xaguxatarrak hegan egiteko gai diren ugaztun bakarrak dira. Hegan egiteko energia ugari behar dute. Horregatik, beraien bihotza oso handia da. Ileak, xaguxatar gehienetan, kolorazio oso iluna du (beltz-marroixka).

Euskal Herrian 26 espezie baino gehiago daude eta ia ingurune guztietan aurki daitezke, nahiz eta jendeak pentsatzen duen kobazuloak direla hauen bizileku bakarra. Gure inguruan daude, baina ezezagunak dira gehienontzat.

• Bizilekua

Xaguxatarrak ia txoko guztietan aurki daitezke: hirietan, basoetan, zelaietan, harkaiztietan... Bakoitzak leku ezberdinak gogoko ditu: kobazuloak, eraikin hutsak, zuhaitz zaharrak...

Azpeitiko erdigunetik kilometro eskasetara kokaturiko Izarraitz mendigunean lau xaguxatar espezie bizi dira:

- **Ferra-xaguxatar handia** (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- **Geoffroy xaguxatarra** (*Myotis emarginatus*)
- **Hego belarrihandia** (*Plecotus austriacus*)
- **Ipar Belarrihandia** (*Plecotus auritus*)

Hauek ere, leku desberdinak hautatu dituzte bizi izateko: kobazuloak, zuhaitz zaharrak...

Basoak, larreak eta gunee harritsuak tartekatzen diren eremu honetan beraiekin batera animalia ugari bizi dira, eta beraz, Izarraitz mendigunea babestutako lekua da, Kontserbazio Bereziko Eremua, hain zuzen, eta Natura 2000 Sarean dago.

• Elikadura

Xaguxatarrak ilunzaleak dira. Egun argiz ezkutuan egoten dira, eta gauez irteten dira janari bila. Landare-hostoen gainean geldirik dauden intsektuak harrapatuz elikatzen dira gehienetan. Batzuetan, hegan ere ehizatzen dute.

Ekoetxea Azpeitia eraikinaren horman kokaturiko intsektu-hotelean intsektu askok elikagaiak edota aterpea topatzen dute, eta xaguxatarrak haien zelatan ibiltzen dira janaria aurkitzeko.

Xaguxatar Parkean landare ugari hasten dira: lizarrak, erramuak, pagoak... Horietan, intsektuentzako erakargarriak diren lore ederrak topatu daitezke maiz. Hala, koloreak edota usainak erakarrita, intsektu ugari ibiltzen dira lorez lore nektar gozoaren bila. Lorez lore ibiltzeari esker, landareen ugalketa baimentzen dute intsektuek, landareen polena oharkabea zabaltzen baitute lore batetik bestera. Beraz, landareak intsektuei komeni zaizkie, baita xaguxatarrei ere. Izan ere, ondo elikaturiko xomorro alai askoren artean ehizatzea errazagoa gertatzen zaie.

Intsektuak gehiegi ugaritzea ez da ona, izurriteak kaltegarriak baitira. Eta xaguxatarrek ekiditen dituzte izurrite horiek.

• Ugalketa

Xaguxatar gehienek kume bakarra izaten dute urteko, eta posible da zenbait urtetan kumerik ez izatea ere. Amaren sabelean hilabete eta erdi egoten dira, eta jaiotzen direnean, amak esnea ematen die hilabete 1etik 4ra bitartean.

Kumeak udaberriaren erdialdetik uda hasierara bitartean jaiotzen dira. Jaioberritan kumea amaren sabelean itsatsita egon ohi da askotan, eta amak kume eta guzti ehizatzen du lehen egunetan. Ondoren, ordea, kumea gordelekuan utzi eta bakarrik ehizatzen du amak, bi orduan behin-edo kumeari esnea ematera itzuliz. Zenbait espezetan zaintza partekatu egiten dute, hau da, emeek beraien kumeez gain gainerakoen kumeak ere zaintzen dituzte ehizatu ahal izateko.

JARDUERA: XAGUXATAR PARKEA

• Bitxikeriak

Xaguxatarrak ez diraitsuak, askok hala uste arren, baina, normalean, ekolokalizazioaz baliatzen dira inguruan zer duten ohartzeko. Gizakientzako entzunezinak gertatzen diren soinuak sortzen dituzte aho edo sudurretik, ultrasoinuak. Horien oihartzuna jasotzean, inguruan zer duten jabetzen dira. Orain pertsona itsuentzat baliatu dute sistema hori.

• Hibernazioa

Neguan, intsektujaleak diren xaguxatarrek hibernazioa egiten dute. Hibernazio garairako koipe erreserba handia behar dutenez, udazkenean asko ehizatzen dute. Beti tenperatura berdina duten toki lasai, heze eta ilunak hautatzen dituzte (lurpeko harrobiak, harpeak, leizeak...). Sabaitik eskegita hibernatzen dute, beste arrazoi batzuen artean, lurreko harrapariengandik salbu egoteko.

Negutze erdian esnatuz gero, haien bizia arriskuan jartzen dute; izan ere, bihotz-taupadak eta arnasketa-erritmoa asko bizkortzen dituzte, eta, energia-gastu handia suposatzen die horrek. Hori dela eta, esku-argiekin argitzea, mugikorrak erabiltzea, oihukatzea edo mugimendu bortitzak egitea kaltegarria da xaguxatar koloniarentzat.

Espezie gehienek udaberriarekin batera, eta tenperatura epelek lagunduta hartzen dute martxa.

Xaguxatar batzuk migratzaileak dira. Ehunka kilometroko bidaiak egiten dituzte hibernaziorako leku egokiak topatzeko. Izarraitz inguruan bizi direnei, berriz, ez zaizkie bidaia luzeak gustatzen. Batetik bestera asko mugitzen dira baina jatorrizko eremutik gehiegi aldendu gabe.

• Xaguxatarren gaur egungo egoera

Ezagutzen diren xaguxatar asko arrisku-egoeran daude, eta haien kontserbazioan laguntzea beharrezkoa da. Euskal Herrian dauden ia xaguxatar guztiak (hiru edo lau espezie ezik) galtzeko zorian daude.

Mehatxuak:

- **ERAIKUNTZETAKO ZULOAK IXTEA:** eraikuntza zahar asko berritzen dira, horrela xaguxatarrei betidanik erabiltzen dituzten eremuak kendu zaizkie (teilatupeak, eliz dorreak, ganbarak, zubiak...). Era berean, zuhaitz zaharrak eta basoak mozteak zuhaitzetan bizi diren xaguxatarrei bizilekua kentzen die.
- **PESTIZIDEN ERAGINA:** hauek xaguxatarrek beren elikadurarako behar dituzten intsektuak akabatzen dituzte edo zuzenean xaguxatarrak pozoitzen dituzte.
- **LO DAUDENEAN ESNATZEA:** neguan edo egunez esnatuz gero, energia xahutzeak xaguxatarrak asko nekatzen ditu, eta heriotza eragin diezaike.
- **GAIXOTASUNAK:** izurriteek kalte handiak sortzen dituzte xaguxatarren kolonietan.
- **HARRAPARIAK:** etxeko katuak, katajineta arruntak eta hontzak besteak beste, baina oso arraroa da.

JARDUERA: XAGUXATAR PARKEA

• Xaguxatarrak babesteko neurriak:

Xaguxatarrei laguntzeko modurik onena bakean uztea da.

Koba edo meategi batean sartzen bazara eta xaguxatarren bat ikusten baduzu, zer egin behar duzu?

- **EZ UKITU XAGUXATARRAK.** Kontua eduki xaguxatarrak beren posiziotik ez mugitzeko, bereziki pasabide baxuetatik igarotzen ari zarenean.
- **EZ ARGAZKIRIK ATERA XAGUXATARREI.** Flashak asko aztoratu ditzake.
- **HIBERNATZEN ARI DIREN XAGUXATARRAK EPELTZEAK ESNA DITZAKE.** Saiatu xaguxatarren azpian ez egoten edo espazio txikitik ez luzatzen; zure gorputzeko beroa nahikoa izan baitaiteke esnatzeko.
- **EZ ZUZENDU ARGIA DISTIRATSURIK XAGUXATARREI.** Argiak eta beroak esna baititzakete.
- **XAGUXATARRAK OSO ERRAZ ESNA DAITEZKE.** Beraz, koban ez gehiegizko soinuak egin eta ez erre.

